АДВОКАТИ-письменники

Лучаковський
Володимир Дмитрович

(1838 - 1903)

Адвокат, літератор, перекладач, науковець і громадський діяч

Народився на Львівщині у родині священика. Став відомим адвокатом у Тернополі. Захищав на суді письменника Івана Франка. У 1896 році обраний першим українцем-бурмістром (мером) міста Тернополя.

Активна діяльність В.Лучаковського перетворила Тернопіль у модерне європейське місто: у громадських місцях та готелях з'явилося електричне освітлення, проведено міську каналізацію і телефонну мережу. Для покращення транспортного сполучення у місті збудовано міст через залізничну колію. З Тернополя була проведена залізниця до Збаража і Галича.

Під час управління мера Лучаковського у Тернополі відкрито українську гімназію, збудувано нове приміщення для Вищої реальної школи, польського товариства «Сокіл», добудовано міську лікарню, створено парк відпочинку у передмісті, який в народі назвали Лучаковським. Символом міста став встановлений на центральній вулиці великий годинник на високому залізному стовпі з тристоронніми циферблатом, який увечері освітлювали ліхтарі. Годинник слугував орієнтиром для городян до весни 1944 року.

Адвокат В.Лучаковський зробив значний внесок у розвиток письменства в Галичині наприкінці XIX століття. Активно творив та поширював літературне слово народною мовою. Уперше був опублікований у 1860 році в альманасі «Зоря Галицька». В. Лучаковський писав оповідання, поезії, п'єси. Перекладав з німецької та польської мов, зокрема драматургів А.Міцкевича («Фарис»), О. Фредра («Весілля у багачки»). Був активно задіяний у тернопільському аматорському театральному гуртку товариства «Руська Бесіда».

Татусеньку

Сам не знаю, Татусеньку,
Що Вам побажати.
Щоб Вам щиру мою вдячність
Вірно оказати.
І хоч я Вам побажаю
Дуже коротенько,
Ви повірте, що слова тут
Лунуть із серденька.
Хай Вам Господь Бог дозволить
Літ прожити много.
Дасть Вам гараздъ, здоров'ячко,
Бережке від лого.
Хай Вам в щастіі і веселю
Плине кожна днина.
Прийміть, Тату, побажання
Від Вашого сина.

В.Лучаковський, 1885 рік

Мамці

Як би я тая, Мамцю мила,
Як не можу міц,
Я би щастя всього світу
Склав до ваших ніг.
Коли б міг я, як не можу,
Роздобути крил,
То я би втішаюк свободу
Все вам приносив.
Коли б, Мамцю, хоч на хвилю
Рибиною став,
То я б Вам здоров'ячко
Рибонька трудбав.
А коли б я, моя Ненько,
Квітюкє зацвів,
Я би путь життя Твойого
Собою встелив.
Та коли всі мої гадки
Не можу сповнить,
То я буду тільки Бога
Сердечно молить:
Щоби Вас здоров'ям, щастям,
Свободою дарив,
Та щоб Вам життя дорогу
Квітами красив.

Володимир Лучаковський, 1885 рік

Данилевський
Григорій Петрович

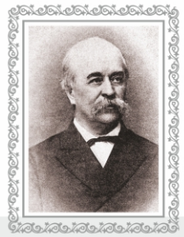

(1829 – 1890)

Адвокат, письменник, журналіст, етнограф, історик і мандрівник

Народився на Слобожанщині (сучасна Харківська область). Походив із козацько-старшинського роду. Юридичну освіту здобув у Москві та Петербурзі. У 1850-х роках здійснив дві етнографічні експедиції в Україну. На основі зібраних матеріалів видав збірник «Слобожане».

Вийшовши у відставку Григорій Данилевський, оселився на Харківщині. Здійснював археологічні розкопки. Обирався депутатом місцевого комітету з поліпшення побуту поміщицьких селян, губернським гласним, почесним мировим суддею. За доручення уряду інспектував школи.

З 1868 року Григорій Данилевський – присяжний повірений (адвокат) Харківського судового округу. Ініціював будівництво Курсько-Харківсько-Азовської залізниці. Один із фундаторів Харківського художньо-промислового музею.

У літературній творчості обрав історичну тематику. Найвідоміші твори: «Потемкин на Дунае», «Уманская резня: последние запорожцы», «Мирович», «На Индию при Петре I», «Княжна Тараканова», «Сожженная Москва», «Черный год».

За книгу «Украинская старина» (исторические и биографические очерки) був нагороджений малою Уваровською премією.

У 1868 році Г. Данилевський написав фантастичне оповідання «Життя через сто років», в якому описав світ у 1968 році.

Письменник передбачив централізоване постачання міст водою, електрикою і теплом, трансляцію спектаклів по телефону, підземну залізницю між Англією і Францією, штучне море на місці пустелі Сахара.

Черемшина
Марко (Іван Юрійович Семанюк)

(1874 – 1927)

Адвокат, письменник і громадський діяч

Народився на Станиславівщині (сучасна Івано-Франківська область) у селянській родині. Вищу освіту здобув на правничому факультеті Віденського університету. У Відні Іван Семанюк був активним членом товариства «Січ», довкіл нього очолював, заснував робітниче товариство «Поступ». У 1897 році організував великий мітинг у Відні, спрямований проти сваволі, яке чинила влада в Галичині.

У 1906 р. Іван Семанюк отримав диплом доктора права, працював адвокатським помічником у селі Делятин. З 1912 року відкрив адвокатську контору в місті Снятин. Як адвокат захищав інтереси селян, був активним на громадській ниві.

Повноцінну літературну творчість розпочав в 1899 року, коли, за порадою Івана Франка, опублікував у «Літературно-науковому вістнику» реалістичні новели. У 1901 році вийшла у світ його перша збірка соціально-психологічних новел «Карби». Вона засвідчила, що в українській літературі з'явився неординарний митець із власним оригінальним і впізнаваним творчим стилем.

Марко Черемшина помер раптово на могилі батька у 1927 році. У 1949 році в Снятині у приміщенні будинку, де жив адвокат і розташовувалася його адвокатська канцелярія, відкрито літературно-меморіальний музей.

«Літній вечір спускався сивим соколом додолу, прохолоджував зрошених потом бадіяків, приголомшуючи співи захрипілих пастухів, защитувая крилаті ліси, клонив до землі трави і повагом накриває крильми село, гей мале гніздечко. Верхами качався зверхи глухий шум, як сумна одностайна мужицька співанка, притулювався до журкоту потоків, і стелився на Черемшиній срібній постелі. Червона луна горіла на окрайках неба і припалювала крильця зірницям, що пустували і забігали гратися з мею кидки. Запашний легенький подув ночі повівав від хати до хати і крадьки гасив мужицькі кагаиці!».

Марко Черемшина «Гуцина», 1901 рік

Мартович
Лесь (Олекса Семенович Мартович)

(1871 – 1916)

Адвокат, письменник, громадський діяч

Народився на Станиславівщині (сучасна Івано-Франківська область) у родині сільського писаря. Юридичну освіту здобув у Чернівецькому і Львівському університетах, отримав право працювати помічником адвоката. Працював у Львові, Дрогобичі, Городку і Стрию. Починаючи з 1905 року, важко хворів. Ступінь доктора права здобув навесні 1914 року.

Писати оповідання Лесь Мартович почав ще в гімназійному віці. У 1900 році вийшла перша збірка оповідань «Нечитальник». У Львові були написані й наступні збірки «Хитрий Панько» (1903) та «Стрибожий дарунок» (1905). Герої творів письменника – селяни Галичини, його односельці, яких змальовував із великою любов'ю. Виразна риса стилю Леся Мартовича – поєднання трагічного з комічним, гумор, який часто переходить у сатиру. Особливо вдало зображені образи селян у жартівливій повісті «Забобон». Усього письменник-адвокат Лесь Мартович написав 27 оповідань. Розмовляли його герої покутською говіркою української мови.

«— Найстарша рада над усіма урядами є в Відні, та й ми туди посилаєм послів. Якби ми там вислали самих злодіїв, то нахоп би да нашої комори злодій підкопався, ми би мускам частувати злодія славлено славнюго та й поставити до стовпа, щоби злодій не подвигався. А не ми там посилаємо панів, та й тому панам гараздъ ведеться, а нам кривда. Та коли би ми післали мужицьких радних, вийшло би право для всіх рівне.

Лиди загоготнім, бо це їм дуже припало до серця. Бесідник підождав, як трохи гомін улягся, і говорив далі: — Браття,— каже,— зачекайте, я зараз іскінчу, лиш іще скажу я слово до того, хто берг гроші за голос, та й до того, хто боїться з нами голосувати: «Ти, брате, возьмеш гроші за голос, та й здасться тобі, що трохи запоганюєшся. Але ти вибрав послом пана, того найлютшого ворога.

Пан скине щотижний податок зі своїх плечей та поставить на твої. Та й зрабуєть у тебе порося, в сусіда корову, в брата кожух, а в сестри ліжку. Відоб'єть собі на тобі, на твоїй громаді, ще й твого громаду і твій край зрабуєть. Маєш чистий рахунок».

Лесь Мартович «Смертьмова справа», 1907 рік

Трильовський
Кирило Йосипович

(1864 – 1941)

Адвокат, поет, публіцист, видавець, громадський та політичний діяч, організатор січового та стрілецького руху в Галичині та Буковині

Народився на Львівщині у родині греко-католицького священика. Правничу освіту здобув у Чернівцях, згодом у Львівському і Віденському університетах. У 1901 р. відкрив свою адвокатську канцелярію у Коломиї.

Депутат австрійського парламенту та Галицького сейму. Член Боєвої Управи Українських Січових Стрільців, голова організаційного відділу. У 1918 році – депутат Української Національної Ради ЗУНР.

Найбільшою заслугою К.Трильовського, яка принесла йому славу «січового батька», стала організація та розвиток у Галичині січового руху. З травня 1900 року в селі Завалля (сучасна Івано-Франківська область) адвокат створив перший осередок товариства «Січ» –протипожежно-спортивної організації з українським військово-патріотичним вихованням. Протягом першого десятиліття XX століття мережа «Січей» охопила всю Східну Галичину і Буковину.

Талановитий літератор К.Трильовський писав у жанрі історичної прози. Загалом є автором понад 2000 публіцистичних статей та видав 80 популярних брошур. Однак знаменитим К.Трильовського зробила поезія. Частина його віршів стали народними піснями. Найвідоміші: «Гей, там на горі «Січ» іде», «Гей, Чорногора зраділа», «Про Січ славну, Запоріже».

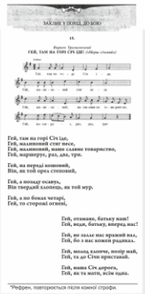

Кониський
Олександр Якович

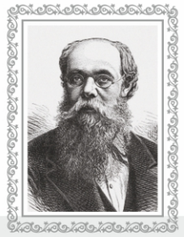

(1836 – 1900)

Адвокат, письменник, педагог, публіцист. Автор слів духовного гімну українців «Молитва за Україну» («Боже великий, єдиний»)

Народився на Чернігівщині. Юридичну діяльність розпочав з державної служби колежським реєстратором спочатку в Прилуках, а потім у Кримінальній палаті у Полтаві. Адвокатську практику розпочав після реформи 1861 року.

У 60-ті рр. XIX століття О.Кониський – активний громадський діяч, член полтавської Громади, яка мала культурницьке спрямування. Будучи лібералом-народником, твердо переконаним у силі освіти й українського шкільництва на національних засадах, енергійно заснував недільні школи. Як член Петербурзького товариства грамотності, О. Кониський у своїх зверненнях до урядових установ обстоював потребу початкового навчання рідною мовою, організував поширення популярної літератури. У 1862 р. у себе на квартирі відкрив народну книгарню і став її громадським бібліотекарем.

У 1878 р. обраний членом Київської міської думи. Звернувся до міністра освіти щодо скасування Емського указу 1876 р. і відновлення прав української мови. Велику увагу звертав на законодавче закріплення принципу національної мови в судочинстві.

В умовах переслідування українства в Російській імперії реалізував цею перенесення центру українського руху до Галичини. Став одним із засновників Товариства імені Т. Шевченка у Львові (1873 р.), а згодом ініціатором його перетворення на Наукове товариство імені Т.Шевченка (1892 р.) за зразком західноєвропейських наукових установ. На кошти, надані О.Кониським, було куплено друкарню: 10 тис. крб. заповів Товариству після своєї смерті. Також подарував заснований ним же у 1893 р. бібліотеці НТШ усю свою цінну книгозбірню.

Професійний адвокат, О.Кониський написав чимало праць з історії звичаєвого права, теорії і практики судочинства, щодо гострих проблем статусу селянства, політичного устрою європейських держав. Багатолітній досвід правника, глибоке знання життя втілилися у літературній творчості, яка заслужила суспільне визнання та високу оцінку українських інтелектуалів. Значна частина його літературних творів містить у своїй основі юридичні сюжети, викриває негативні явища в діяльності царської адміністрації і суду, висвітлює діяльність тогочасної адвокатури: «Суддя Гарбуз», «Грішники», «Антін Калина», «Стельмахи», «Народна педагогія», «Сікуто», «Баба Яядоха», «Хвора душа» та інші. Адвокату-письменнику належить цикл «оповідань з кримінальної хроніки»: «Каторжний», «Тюрма за волю», «Драма в тюрмі», «Чи злочинець, чи ненужний», «Конокрад Іван Дранка». Також відома його казка-пародія на царський суд «Собача правда».

Боже великий, єдиний!
Нам Україну храни!
Волі і світу промінням
Ти її осяни!

Світлом науки і знання
Нас, д'тей, просвіти!
В чистій любові до краю
Ти нас, Боже, зрости!

Молимось, Боже єдиний,
Нам Україну храни!
Всі Свої ласки, щедроти
Ти на люд наш зверни!

Дай йому волю!
дай йому долю!
Дай доброго світа!
Щастя дай, Боже, народу
І многим, многим літа!

«Все життя Кониського нероздільно сполучено було з життям України. Я не знав людини, що більше, ніж він, жила життям Батьківщини, страждала її горем, була щаслива з її щастя. Можна любити Україну так як її любив Кониський, — але більш, як він, — любити не можна».

Лотоцький О. «Сторінки минулого», 1932 рік

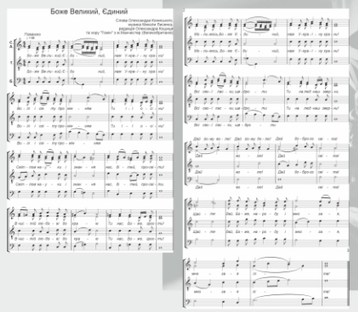

Чайковський
Андрій Якович

(1857 – 1935)

Адвокат, письменник, громадський діяч

Народився на Самбірщині (сучасна Львівська область). Після правничих студій у Львівському університеті розпочав адвокатську практику помічником адвоката. У 1890 р. відкрив власну адвокатську канцелярію у місті Бережани на Тернопільщині. Першим почав добиватись ведення судового процесу українською мовою. Селяни називали його «хлопським адвокатом», адже А.Чайковський близько спілкувався з простими селянами, їздив по селах, надавав безкоштовні юридичні консультації.

Активно поєднував адвокатську діяльність із просвітницькою: швидко став одним із провідних організаторів культурного, економічного та громадського життя Бережанщини. Один із співорганізаторів хорового товариства «Бережанський боян», сприяв заснуванню читальнів «Просвіти», гімнастично-пожежного товариства «Січ», відділу товариства тверезості «Відродження». Став ініціатором створення одного з перших у Галичині кредитових товариств «Надія».

Після утворення Західно-Української Народної Республіки, протягом 1918 – 1919 рр. А. Чайковський був повітовим комісаром Самбірського повіту. У 1920 р. очолив Коломийський округ Союзу Українських Адвокатів.

Талановитий письменник. А.Чайковський є відомим автором історичних повістей на козацьку тематику. Його твори, написані у романтичному стилі, мали потужний вплив на молодь і піднесення національної свідомості. Найбільш популярними стали: історична пригодницька повість «За сестрою», роман «Сагайдачний», «Козацька помста», «На уходах», «До слави», «Полковник Михайло Кричевський» та інші.

Водночас, письменник-адвокат написав низку літературних творів так би мовити «з судової зали»: оповідання «Ні разу не вдарив», «Хто винен?», «За віхоть сіна», «Жаль ваги не має», «Обережно з вогнем», «Краще смерть, як неволя», що увійшли до збірок «Оповідання» (1904 р., 1920 р.).

«…Кожний прогрів української палестри (адвокатури) кидає погане світло на всю українську націю. Особливо в теперішну пору ми, українські адвокати, живемо під строгим доглядом наших сусідів. Нехай би хто з нас прогрішився, то зараз засурмлять на весь світ ворожі нам часописи, що такий то український адвокат […] поповнив такий то злочин. Тому то все українське громадянство, а особливо ми самі повинні берегти нашої станової чести, мов ока в голові, щоб на нас і тінь чогось негарного, ганьбливого не падала».

Чайковський А. Чого треба вимагати від українського адвоката // Життя і право. - Львів, березень, 1931

Міхновський
Микола Іванович

(1873 – 1924)

Адвокат, публіцист і письменник

Народився на Полтавщині у родині священика. Навчався на юридичному факультеті Київського університету. Займався адвокатською практикою: спочатку в Києві, з 1899 р. – у Харкові.

Належав до таємної політичної організації «Братство тарасівців», написав її програму – «Кредо молодого українця». Автор брошури «Самостійна Україна», де обгрунтував ідею політичної самостійності України. Наприкінці 1901 р. – на початку 1902 р. створив Українську народну партію, що проголосила своєю головною метою боротьбу за незалежність України. Засновник часописів «Самостійна Україна», «Хлібороб», «Запоріжжя», «Слобожанщина», «Сніп». Окрім публіцистичної та політологічної спадщини, залишив слід в українській літературі як автор ліричної поезії.

«Це було велике серце. В ньому палав такий вогонь любові до України, що в іншій країні… він запалив би мільйони сердець бажанням патріотичного подвигу… Найбільшою його заслугою було надіжка великого творчого розмаху українським національним почуттям. Малесенку любов до пісень, вишивок… він розпалив у полум'я любові до великої, вільної, самостійної України».

Шевчук С. Микола Міхновський (посмертна хвала). Берлін, квітень 1925 року.

Жадання, -
Благання
Великої волі
Несуться по полі
У небо злітають
Либонь промовляють:
«Росте рятування!»
Навкруги
Ворогу
В'ють залізні грати,
Бо зачули вони:
Десь вітрець повіяв,
Інший стяг підняв;
Десь ревуть пороги….
Мій краю,
Скликам
До гурту заязатих
Паланням обнятих
За кривицю долю,
За рівність та волю
У рідному краю,
Єднайтесь,
Збирайтесь
В освіті і вільні…
Не будуть даремні
Ті сили святі,
Що родилися у мні.
До гурту! Єднайтесь!

Міхновський М. Лірика. – Київ, 1912.

Галіп
Теодот Мелетійович

(1873 – 1943)

Адвокат, письменник, політичний і громадський діяч

Народився на Буковині. Після закінчення юридичного факультету Чернівецького університету відкрив свою адвокатську канцелярію. Активно включився у політичне і національно-культурне життя краю. Став одним з авторів програми Національно-демократичної партії Буковини. У 1906 р. заснував і очолив Радикальну партію Буковини. Через рік очолив Головну раду «Союзу січей» краю і чимало зробив для поширення ідей фізичного та морального виховання молоді в національному дусі. У 1911 р. адвокат був обраний депутатом Буковинського сейму, де активно захищав інтереси українців. У 1918 р. Теодот Галіп взяв участь у Буковинському вічі у Чернівцях, став членом шкільної комісії уряду ЗУНР, увійшов до складу української дипломатичної місії у Римі. У період між двома світовими війнами адвокат проживав на Закарпатті, написав кілька наукових праць про звичаєве право і присвятив себе літературній праці.

Талановитий літератор-адвокат Теодот Галіп опублікував кілька збірок поезій та історичних оповідань. У багатьох ліричних творах оспівана краса природи, кохання, часто нероздільне чи покинуте, незідійснені мрії і одвічні питання долі та щастя.

В дорогу!
Не можу помиритися з судьбою,
Ще раз за щастям я піду.
Як день, так ніч а ятьму за Тобою,
Поки не знайду твойого сліду.
Місця знакомі сумно привітаю,
Тая путь проходила твоя;
На роздорізжі кожного спитаю
Де бідась любя горлиця моя?
І допитаюсь до твоєї хати
Хоча б серед глухої тьми;
Коли мене ще можеш ти кохати,
Скажи – і серця мого кров прийми!

Теодот Галіп. Дика рожа, 1919 рік

З листа до неї

Моя любов живе, живе сама собою,
Не знаючи, чи ми ще зійдемось з тобою.
Моя любов взаємності не просить,
Вона розлуку твердо переносить.
Та знай одне, як на шляху загину,
Що я тебе любив, тебе єдину.

Теодот Галіп

Назарук
Осип Тадейович

(1883 – 1940)

Адвокат, письменник, публіцист, громадсько-політичний діяч

Народився у місті Бучач на Тернопільщині у родині ремісника. Правничу освіту здобув у Віденському та Львівському університетах. Після завершення навчання О. Назарук проходив адвокатську практику в місті Монастириська у Анзельма Мозлєра. У Відні в грудні 1911 р. здобув ступінь доктора цивільного та церковного права. З червня 1912 р. проходив дворічну практику в місті Сколе на Львівщині в адвокатській канцелярії Євгена Петрушевича.

З початком Першої світової війни в серпні 1914 р. О. Назарук був заарештований і відправлений до табору у Талергофі. Після звільнення вступив до лав Союзу визволення України. З 1915 р. очолював «пресову квартиру» Легіону Українських січових стрільців, засновував відділи українського війська УСС, по всій Наддніпрянській Україні, очолював січових стрільців у Проскурові (Хмельницький). У період Української революції 1917 – 1921 рр. керував головним управлінням преси та пропаганди в уряді Української Народної Республіки, був головою управи Пресового бюро при Начальній Команді Української Галицької армії, редагував часопис УГА «Стрілець». Разом з урядом ЗУНР емігрував до Відня, невдовзі переїхав до Канади, згодом – до США. У 1928 р. повернувся до Львова, ів адвокатську практику. Був членом управи Союзу українських адвокатів. Наприкінці 1938 р. О. Назарук відкрив у Львові свою власну адвокатську канцелярію.

Осип Назарук став відомим письменником у жанрі історичної белетристики. У 1918 р. вийшла його перша історична повість «Ярослав Осмомисл», яку Товариство «Просвіта» відзначило премією. У 1930 р. побачила світ історична повість «Роксоляна. Жінка халіфа й падишаха Сулеймана Великого, завойовника і законодавця», яка принесла письменнику заслужену славу.

«… Він ще не зустрічав у своїм житті тільки, котра більше пригадувала б йому матір, ніж ся невольниця. Вже був певний, що вона й тілки вона потрапить виступати супроти нього так само лагідно й так само твердо, як його мати, котра одинока говорила йому одверто правду в очі…»

Коковський
Франц Михайлович

(1885 – 1940)

Адвокат, письменник, драматург, етнограф та перекладач, громадський діяч

Народився у місті Бережани на Тернопільщині. Правничу спеціальність здобув в університетах Граца (Австрія), Чернівців і Львова.

З 1912 р. оселився у містечку Козова і розпочав правничу практику. В період існування ЗУНР був призначений міським комісаром. У 1921 р. осередком професійної діяльності стали Бережани, де Ф. Коковський працював адвокатом. У 1925–1928 рр. Ф.Коковський – повітовий суддя у м. Підгайці. У 1928 р. його переведено на посаду окружного судді в м. Санок на Лемківщині (сучасна Республіка Польща). Ф. Коковський став єдиним суддею-українцем на посаді такого рівня у Польщі.

На Лемківщині Ф. Коковський проявив себе як активний громадський діяч. Долучився до організації осередку товариства «Просвіта», «Рідної школи», «Сільського господаря», започаткував тут культурне товариство «Лемківщина» та музей Лемківщини в Сяноку в 1930 р.

У 1934 р. Ф. Коковський повернувся до Бережан через усунення його з посади судді польською владою і продовжив адвокатську діяльність. Став одним із співорганізаторів музею адвоката та письменника Андрія Чайковського у Бережанах.

Попри насичену професійну та громадську діяльність Ф. Коковський залишив вагомий слід на письменницькій ниві. Мотивами його творчості стали горе і злидні народу, національно-визвольна боротьба, особисті ліричні переживання та хвилини щастя.

Вночі з 23 на 24 грудня 1939 р. Франца Коковського та його сина Степана радянська влада заарештувала й ув'язнила в Тернопільській тюрмі. Був засуджений до 8 років ув'язнення. Помер у цій же в'язниці.

Листопад на Лисоні

Листопад… Квіти вже відцвіли,
Де їй колись їшов залялтий,
а часом тільки крук крилатий
злетить над тихії могили…
І часом місяць ще освітить
розорену дощами яму:
в ній людський черп шурить зуби
і тихо шепче: «Мамо, мамо!»».

Франц Коковський, 1937 рік

Крути

Нещасна Ти, прескорбна Матн,
бляженна, Страднище свята,
що слала дітя по світах
за кривди дурних воювати
і нести несть усім катам.

Де не лилася кров гарача,
куди ґрекали не пали
юнацька кров, палка, добрача?...

А як прийшлося стануги враз,
щоб боронити Матірню Волю,
триста героїв стануло Вас:
лиш триста злотців – квітів у полі
у бій нерівний за честь, за долю!...

Франц Коковський, 1938 рік

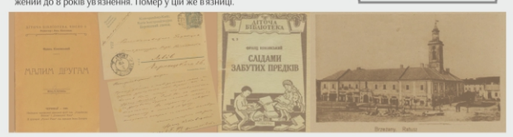

Комаров
Михайло Федорович

(1844 – 1913)

Адвокат, письменник, етнограф, бібліограф, мовознавець і перекладач

Народився на Катеринославщині (сучасна Дніпропетровська область) у родині службовця. Навчався на юридичному факультеті Харківського університету. Працював адвокатом у Києві, Острогожську на Воронежчині, а з 1885 року – нотаріусом в Умані та Одесі. Зі студентських років захоплювався збиранням українського фольклору. У 1893 – 1898 рр. у Львові був надрукований укладений М. Комаровим «Словарь російсько-український» у 4-х частинах. Друкувався у наддніпрянських і галицьких часописах. Переклав українською мовою твори Миколи Гоголя, Михаїла Костомарова, Льва Толстого, Володимира Короленка.

Після 1905 р. М.Комаров був одним з ініціаторів створення і першим головою товариства «Просвіта» в Одесі. Відомий як автор і видавець популярної української літератури.

З початку 1890-х років Михайло Федорович почав друкувати власні твори історичного змісту та просвітницького характеру: «Антін Головатий, запорозький депутат і кобзар», «Запорожець Костянтин Вира», «Оповідання про Антона Головатого та про початок Чорноморського козацького війська», «Оповідання про Богдана Хмельницького. Як він визволив Україну від неволі польської», «Запорозькі вольності». Його твори ілюстрував талановитий український художник Амвросій Ждаха.

Михайло Комаров спілкувався з багатьма видатними українськими культурними діячами: Іваном Франком, Лесею Українкою, Михайлом Коцюбинським, Дмитром Яворницьким, Михайлом Грушевським, Дмитром Дорошенком. Своєю подвижницькою працею сприяв культурно-національному єднанню України.

«З болем болющим мушу і на цей раз, як і давніше, наперед визначити, що правне, чи, вірніше, безправне становище України не змінилось: відомий усім наказ 1876 року і досі не скасований, і досі він тяжким тягарем душить наше слово, наше письменство, а разом і все культурне життя України. Не диво ж, що воно сковане на Україні геть далеко більш, ніж деінде в Росії, бо, окрім спільних усім тяжких умов громадського життя, наша відсталина Україна мусить ще відбувати тяжку образу і кривду, яку заподіяла нам заборона нашого рідного слова… Скрізь, на всьому просторі всмі української повстає боротьба з тими упиками і з кожним роком вона зростає все більше і, певно, настане час, коли правда переважить кривду».

Михайло Комаров, 1903 рік

Національна асоціація адвокатів України,
Центр досліджень адвокатури і права